

Бутинець Ф. Ф.,
д-р екон. наук, професор,
завідувач кафедри,
Петренко Н. І.,
канд. екон. наук, доцент, професор,
кафедра бухгалтерського обліку,
Житомирський державний технологічний університет

МЕТОДОЛОГІЯ ОБЛІКУ ПАСИВІВ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕХОДУ ПІДПРИЄМСТВ ДО СТІЙКОГО РОЗВИТКУ

Нестабільність світової економічної і фінансової системи, яка охопила практично всі країни світу, активізувала дослідження проблем щодо найбільш адекватного облікового інформаційного забезпечення бізнес-процесів. У багатьох випадках бухгалтерські моделі і концепції, що діють у світі, не здатні задовольнити суб'єктів господарювання необхідною для ведення сучасного бізнесу інформацією. Значущість і адекватність бухгалтерського обліку багато в чому виявилися пов'язаними з процесами соціально-політичного характеру, а не чисто техніко-виробничого. Збалансованість різних інтересів учасників ринку не завжди забезпечує можливість збереження соціального спокою широких верств населення. Пріоритет інтересів тих чи тих соціальних груп над державними призводить до соціальних хвилювань, тоді як пріоритет державних інтересів сприяє збільшенню податкового навантаження на бізнес і спричиняє певну стагнацію.

Надзвичайно важливо висвітлити складні, суперечливі моменти облікового відображення різних фінансово-економічних процесів і показати їх зворотній вплив на якість прийнятих управлінських рішень і на одержання кінцевого результату. Критичний аналіз діяльності підприємств через призму обліково-аналітичних процесів, особливо в умовах фінансової нестабільності, показує необхідність переосмислення не лише дії окремих облікових моделей (наприклад, англо-американської), але й ефективності цілих концептуальних бухгалтерських підходів, які нині використовуються, їх зв'язку з історичними аспектами бухгалтерської науки та зі станом її розвитку на сьогодні. Окремого дослідження вимагає переосмислення якісно-правових аспектів методології бухгалтерського обліку пасивів, що стосуються таких інструментів, як балансове моделювання та плани рахунків, які за останні десятиліття більшою мірою почали зміщуватися у бік власних мікроекономічних пріоритетів: зменшення захисту інтересів пра-

цюючих та подолання безробіття і бідності. В результаті цього пріоритетними напрямками в обліку стали: ринкова оцінка активів, інвестиційна складова у відображенні структури і динаміки цінних паперів, облік гудвілу і т.п. Наслідком здійснення такого роду облікової політики стало зростання суб'єктивних оцінок, які негативно впливають на якість обліково-аналітичної інформації з боку захисту інтересів самого власника і працюючих.

Найважливішого значення в таких умовах набувають проблеми, пов'язані з гармонізацією облікових систем, процедур, інструментів, бухгалтерських традицій обліку операцій, що викликають зміни в пасиві балансу. Майже сто років власники майна зміщують облікові акценти на збереження об'єктів власності, збільшення будь-якими способами вартості підприємства, забуваючи при цьому про інтереси тих, хто своєю працею створює прибуток власнику, в такий спосіб перетворюючи колективні договори в пусті папери.

Пасиви всіляко сприяють підвищенню добробуту підприємства, соціальному захисту працюючих, захисту інтересів власника, однак визначити їх конкретний вплив інколи буває непросто, адже практика господарювання охоплює багато сфер економіки: організацію виробництва і регулювання обліку, теорію фінансів, економіку праці, поведінкову економіку, теорію ігор, економіку природних ресурсів і економіку бідності.

На сьогодні відсутня чітка й достатня нормативно-правова та методологічна база щодо обліку пасивів як одного із найважливіших способів правового та соціального захисту власників і працюючих, загальних правил їх функціонування; не розробляються нові підходи з використання пасивів, напрямів і пріоритетів у діяльності органів управління підприємством; відсутня їх надійна правова, матеріально-технічна й соціальна база.

Сучасний етап розвитку облікової науки визначається наявністю багатьох дискусійних концептуальних проблем з питань обліку і контролю пасивів. Глибока економічна криза в багатьох країнах світу, в тому числі в Україні, спричиняє зміни як у фундаментальній економічній науці, так і в бухгалтерському обліку й контролі, охоплюючи їх найважливішу частину — формування та ефективне використання створених пасивів. Обмеженість підприємств власними активами вимагає прийняття виважених рішень стосовно напрямів їх використання і, особливо, джерел їх залучення, тобто пасивів — як джерел створення та розміщення активів. Зростає потреба підприємств у пошуку нових шляхів збільшення обсягів власного капіталу, у встановленні його опти-

мального співвідношення із залученим, та у визначенні об'єктивної і достовірної вартості залученого капіталу з метою впливу на фінансовий стан підприємств. У процесі здійснення господарської діяльності спостерігається постійна передача прав власності на активи від одних суб'єктів економічних відносин до інших, тобто відбувається рух власності, протягом якого узгоджуються інтереси цих суб'єктів. Як результат, операції з рухом пасивів набувають усе більшого поширення, однак обліково-нормативне забезпечення є досить слабким, неузгодженим і колізійним, а методологія облікового відображення потребує серйозного вдосконалення.

Отже, питання, пов'язані з проблемами теоретичного та практичного обґрунтування, застосування основних категорій пасивів, — складні і багатогранні, а тому досліджуються протягом багатьох років, про що свідчить значна кількість наукових праць. Але за сучасних умов адаптації світового бухгалтерського обліку до вітчизняних правил і підходів, а разом з цим і світових економічних досягнень, потребують удосконалення теорії, методології та практики облікового відображення руху пасивів підприємств.

Вовк М. О.,

*аспірант кафедри обліку підприємницької діяльності,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»*

ПЕРШЕ ЗАСТОСУВАННЯ МСФЗ 8 «ОПЕРАЦІЙНІ СЕГМЕНТИ» — ПОГЛЯД З ТОЧКИ ЗОРУ УПРАВЛІННЯ

Відповідно до ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» публічні акціонерні товариства, банки, страховики, а також підприємства, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, і підприємства, які самостійно визначають доцільність їх застосування — складають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності (далі — МСФЗ). Одним із проблемних питань, що постають перед вітчизняними підприємствами, залишається застосування МСФЗ 8 «Операційні сегменти» (далі — МСФЗ 8) для підготовки та подання звітності за сегментами.

Головним завданням звітності за сегментами є надання інформації та показників, які є важливими з точки зору управління та